Stadskerk Nijmegen (OCP), 8 juni 2025, Pinksteren;
voorganger: emeritus-bisschop Joris Vercammen (Oud-Katholieke Kerk)

[1e lezing: Joël 3,1-5] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Daarna zal zich dit voltrekken:
Ik zal mijn geest uitgieten over al wat leeft.
Jullie zonen en dochters zullen profeteren,
oude mensen zullen dromen dromen,
en jongeren zullen visioenen zien;
2 zelfs over slaven en slavinnen
zal ik in die tijd mijn geest uitgieten.
3 Dan zal ik tekenen geven
aan de hemel en op aarde:
bloed en vuur en zuilen van rook,
4 de zon verandert in duisternis
en de maan in bloed.
Dan komt de dag van de HEER,
groot en ontzagwekkend.
5 Dan zal ieder die de naam van de HEER aanroept ontkomen:
op de Sion, in Jeruzalem, is een toevlucht te vinden,
zoals de HEER heeft beloofd;
ieder die hij roept zal worden gered.

[Epistel: Handelingen 2, 1-11] (Nieuwe Bijbelvertaling)
1 Toen de dag van het Pinksterfeest aanbrak waren ze allen bij elkaar. 2 Plotseling klonk er uit de hemel een geluid als van een hevige windvlaag, dat het huis waar ze zich bevonden geheel vulde. 3 Er verschenen aan hen een soort vlammen, die zich als vuurtongen verspreidden en zich op ieder van hen neerzetten, 4 en allen werden vervuld van de heilige Geest en begonnen op luide toon te spreken in vreemde talen, zoals hun door de Geest werd ingegeven.
5 In Jeruzalem woonden destijds vrome Joden, die afkomstig waren uit ieder volk op aarde. 6 Toen het geluid weerklonk, dromden ze samen en ze raakten geheel in verwarring omdat ieder de apostelen en de andere leerlingen in zijn eigen taal hoorde spreken. 7 Ze waren buiten zichzelf van verbazing en zeiden: ‘Het zijn toch allemaal Galileeërs die daar spreken? 8 Hoe kan het dan dat wij hen allemaal in onze eigen moedertaal horen? 9 Parten, Meden en Elamieten, inwoners van Mesopotamië, Judea en Kappadocië, mensen uit Pontus en Asia, 10 Frygië en Pamfylië, Egypte en de omgeving van Cyrene in Libië, en ook Joden uit Rome die zich hier gevestigd hebben, 11 Joden en proselieten, mensen uit Kreta en Arabië – wij allen horen hen in onze eigen taal spreken over Gods grote daden.’

[Evangelie: Johannes 20, 19-23] (Nieuwe Bijbelvertaling)
19 Op de avond van die eerste dag van de week waren de leerlingen bij elkaar; ze hadden de

deuren afgesloten, omdat ze bang waren voor de Joden. Jezus kwam in hun midden staan en zei: ‘Ik wens jullie vrede!’ 20 Na deze woorden toonde hij hun zijn handen en zijn zijde. De leerlingen waren blij omdat ze de Heer zagen. 21 Nog eens zei Jezus: ‘Ik wens jullie vrede! Zoals de Vader mij heeft uitgezonden, zo zend ik jullie uit.’ 22 Na deze woorden blies hij over hen heen en zei: ‘Ontvang de heilige Geest. 23 Als jullie iemands zonden vergeven, dan zijn ze vergeven; vergeven jullie ze niet, dan zijn ze niet vergeven.’

[overweging:]
Zusters en broeders,

Nog niet zo lang geleden had ik een gesprek met enkele tieners over Mandela. Aan de jongste onder hen moest ik nog uitleggen wie hij eigenlijk was. Maar meer nog dan een politiek leider, een echte mentor voor zijn zwarte zusters en broeders, die zich van weinig tel wisten in hun door blanken overheerste land. We kwamen erop omdat één van hen die ene uitspraak van Mandela was tegengekomen: “we hebben geen angst van onze kleinheid, maar van onze grootsheid…” Enigszins begrijpelijk dat zo’n uitspraak een opgroeiend mens, zoekend naar eigen identiteit en mogelijkheden, raken kan. Het betreft een citaat uit zijn eerste toespraak als president van Zuid-Afrika. In zijn context luidt het als volgt:

“De diepste angst is niet dat we onmachtig zouden zijn.
Onze diepste angst is juist onze niet te meten kracht.
Niet de duisternis, maar het licht in ons, is wat de meesten vrezen.
We vragen onszelf af: ‘Wie ben ik om mezelf briljant, schitterend, begaafd of geweldig te achten?’ Maar waarom zou je dat niet zijn? Je bent een kind van God!
Je dient de wereld niet door jezelf klein te houden.
Er wordt geen licht verspreid, als de mensen om je heen hun zekerheid ontlenen aan jouw kleinheid.”

Nu wordt zo’n tekst wel eens als een aansporing tot positief denken gebruikt waarbij de assertiviteit een boost krijgt. Maar het lijkt me dat dan de intentie van Mandela geweld wordt aangedaan. Hij wilde oproepen tot elementair respect van de eigen waardigheid, echtheid en grootsheid en dat is wat anders dan opdringerige ego-promotie. Maar terug naar het citaat en naar de angst die er een centrale plaats inneemt.

Bang-zijn maakt je namelijk klein. Je angst probeert je wijs te maken dat je in werkelijkheid ook zo klein bent. We proberen het dan maar te accepteren, die kleinheid, en dan lijkt de angst minder te worden. Maar in feite sluiten we ons op in een gevangenis die we zelf uitvinden.

In dat soort van gevangenis zitten de leerlingen. Achter gesloten deuren. Het is avond. De nacht valt weldra. Ze zijn dus bang. Uit vrees voor de joden, zegt Johannes erbij. Dat zal wel. Het verhaal speelt slechts twee dagen na de terechtstelling van Jezus aan het kruis. Ze zijn nog niet bekomen van dat geweld. Maar ze moeten ook geschrokken zijn van zichzelf. Op een enkeling na, hebben zij met zijn allen namelijk Jezus ook in de steek gelaten.

Geschrokken zijn ze van het eigen gebrek aan trouw, van het eigen gebrek aan positiebepaling. Ze hebben zich neergelegd bij de hen aangeprate kleinheid.

Begrijpelijk, toch? Want wie ervoor gaat: voor wat echt is, authentiek, recht uit het hart, die krijgt ook tegenwind. Grootsheid wordt niet zomaar door iedereen gewaardeerd. Ook dat behoort tot de kern van de boodschap die het lot van Jezus ons achterlaat.

Dus toen, die avond van die eerste dag van de week, breekt Jezus in, in de angst van de leerlingen, niet gehinderd door de gevangenschap waartoe ze zichzelf hadden veroordeeld. 'Shalom' groet hij hen. Waarmee hij wil duidelijk maken dat hun angst niet het laatste woord heeft, dat de wereld zoals God die voor de mensen droomt er komt! En dat ze dus hun grootsheid serieus moeten nemen, want daarin spreekt God tot het hart! En Jezus wéét wat voor consequenties zo'n keuze voor grootsheid kan hebben: hij toont hen zijn wonden, maar Hij wéét ook dat die grootsheid nooit ofte nooit kapot te krijgen is. Integendeel: daar *is* Hij gewoon, de terechtgestelde in naam van de geldende wetten. Daar *is* hij midden onder hen, in al zijn grootsheid, die ook door zijn dood niet gebroken werd. En je hoort het Jezus herhalen: "Shalom! Heb maar vertrouwen!" Zelfs al hebben jullie je opgesloten in je kleinheid, toch betekent dat niet dat je grootsheid nu niet meer te bereiken zou zijn… "Shalom!"

Jezus gelooft meer in zijn leerlingen dan ze in zichzelf geloven. Hij ziet het licht in hun harten nog branden, hij weet dat de weg naar dat hart nog begaanbaar is, ook al is die overwoekerd door het stugge onkruid van de angst. Meer nog: hij maakt de leerlingen klaar om die weg opnieuw te gaan.

Jezus ademt over de leerlingen. Het tweede scheppingsverhaal herhaalt zich. Daar heet dat God die de mens uit aarde geboetseerd heeft, die mens de levensadem in de neus blaast. Wij leven van Gods adem. De leerlingen, wij, leven van Jezus' laatste adem. Dat merk je aan het feit dat hij het beste in je aanspreekt, je verlangen naar verbondenheid, barmhartigheid, gerechtigheid. Hij boort je grootsheid aan als een bron van waarachtig leven.

Levend van Jezus' adem let er ons toch niets meer om onszelf gewonnen geven aan wie we echt zijn, aan onze authenticiteit, aan wat aan echt mooie dromen en echt diepe verlangens in onze harten leeft. God bedriegt ons niet, we bedriegen vaak onszelf. Shalom dus!

Jezus ademt dus over de leerlingen en zegt: "ontvang de Heilige Geest", waarmee de leerlingen nieuwe mensen worden die nu wel op hun hart zullen willen vertrouwen. Daarover gaat trouwens ook die moeilijke uitspraak over het vergeven van zonden. Want wat is eigenlijk zonde? Dat is toch dat je jezelf én God bedriegt door het te houden bij je kleinheid en niet voor je grootsheid te gaan? De nieuwe mensen die de leerlingen geworden zijn, die zullen precies mensen van die zonde en de beklemming die ze met zich brengt, kunnen bevrijden. Zoals zij door Jezus beademd werden met nieuwe levenskracht, zo zullen zij ook op hun beurt anderen kunnen 'be-ademen' en 'her-scheppen'.

Het is hun bevrijding die zoveel vreugde losmaakt bij de leerlingen. Zij die zichzelf gevangen gezet hadden, die ervaren opnieuw vrijheid: de vrijheid om te dromen, te profeteren, visioenen te zien, te leven! We hoorden het bij Joël, de profeet die zijn medemensen ook op zijn eigen manier confronteert met hun gevangenschap in een leven dat nu eenmaal voor de hand zou liggen. De angst die hij wekt is de angst voor het verlies van semi-zekerheden en gemakkelijk comfort. Inderdaad: als Gods adem over de mensen gaat, dan zijn degenen die niet willen weten van hun grootsheid niet meer veilig.

Want luister maar naar het Pinksterverhaal. Het spreekt over een forse windvlaag alsof God met een geweldig ademen, de leerlingen wil bevrijden en beschikbaar wil maken voor hun grootsheid, voor wie ze echt in hun wezen zijn. En zie je dan wat er gebeurt? Ze gaan op hun beurt op mensen toe om hen te vertellen dat angst uit de boze is, en dat de weg naar het hart echt begaanbaar is – wat er ook gebeurd is in het leven – en dat de dromen en verlangens die men daar vindt er nog steeds toe doen, voor henzelf en voor alle mensen! En het komt blijkbaar over. Mensen begrijpen hen in hun eigen taal. Ze spreken een taal die voor alle mensen te begrijpen is: de taal van het hart. Ze spreken hun hart uit en daarom zijn ze in staat de toehoorders te raken in het hart. Dat was het wat indertijd in Babel niet meer mogelijk was. In Babel hielden de mensen het bij hun kleinheid en daarom dachten ze dat ze een toren moesten bouwen die hen ervan zou overtuigen hoe groot en machtig ze wel niet waren. Op Pinksteren worden mensen echter opnieuw in de eigen grootsheid gezet en dat maakt ego-projecten als dat soort van torens overbodig. Én in hun grootsheid worden mensen dus vanuit het hart met elkaar verbonden. Gemeenschap blijkt dus wel mogelijk, tegen alle Babelse verwarring in dus.

Als mensen zo vrij worden dat ze zich aan hun grootsheid gewonnen kunnen geven, dán ontstaat er gemeenschap waarin mensen zich geborgen mogen weten. Dat soort van geborgenheid en die gemeenschap: dat zijn de idealen waar de kerk voor leeft. Terug naar Mandela, want met hem wil ik besluiten:

“We zijn bestemd om te stralen, zoals kinderen dat doen.
We zijn geboren om de glorie Gods die in ons is, te openbaren.
Die glorie is niet slechts in enkelen, maar in ieder mens aanwezig.
En als we ons licht laten schijnen, schept dat voor de ander de mogelijkheid hetzelfde te doen.
Als we van onze diepste angst bevrijd zijn, zal alleen al onze nabijheid anderen bevrijden.”

Zalig Pinksteren!

Joris Vercammen, joris.vercammen@okkn.nl